

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra psychologie a patopsychologie

PETRA SVATOŇOVÁ

III. ročník – kombinované studium

Obor: učitelství pro mateřské školy

Kritéria pro posouzení školní zralosti

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Petrová Alena, Ph.D.

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Doc. PhDr. Aleně Petrové, Ph.D., za odborné vedení práce a ředitelkám i učitelkám mateřských škol, u nichž jsem prováděla výzkum.

Obsah práce:

ÚVOD

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vývoj dítěte.....	7
2. Školní zralost	9
2.1 Fyzická (tělesná) zralost.....	11
2.2 Psychická (duševní, rozumová) zralost.....	12
3. Aspekty posuzování školní zralosti.....	15
4. Odklad školní docházky a předčasný nástup	16
4.1 Problematika odkladů školní docházky	17
4.2 Rizika zahájení školní docházky „nezralým“ dítětem	18
4.3 Dodatečný odklad školní docházky	19
4.4 Předčasné zahájení školní docházky	20
5. Vlastní výzkum aspektů školní zralosti a připravenosti	21
5.1 Použité metody.....	22
5.2 Charakteristika výzkumného vzorku	24
6. Výsledky výzkumu a diskuse	25
6.1 Posouzení platnosti výchozích předpokladů (potvrzení/vyvrácení).....	28
6.2 Doplnění výsledků výzkumu nad rámec výchozích předpokladů.....	35

ZÁVĚR

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

PŘÍLOHY

ANOTACE

ÚVOD

Motto:

„Základem úspěchu je vybrat pravý čas. Přijít s něčím moc brzy je stejně špatné jako přijít moc pozdě.“

Lee Iacocca

Tento citát jsem jako motto své bakalářské práce zvolila proto, že vystihuje důležitost volby správného okamžiku, která může mnohdy ovlivnit celý lidský život. Přestože autorem výroku není žádný filosof ani pedagog, ale úspěšný americký manažer, mohou jeho slova najít trefné uplatnění také v otázce posuzování školní zralosti, kterou se tato bakalářská práce zabývá.

Podle současné legislativy je umožněn odklad školní docházky až do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. Zároveň školský zákon umožňuje i předčasný nástup školní docházky u dítěte, které do konce kalendářního roku dosáhne šestého roku věku, požádá-li o to zákonný zástupce dítěte. Rozhodování o odkladu či předčasném zahájení školní docházky je tedy na rodičích dítěte, kteří jej musí pouze doložit dvěma lékařskými potvrzeními. Pedagogové v mateřských školách do tohoto důležitého kroku mohou vstoupit pouze v roli poradce, jehož názoru nemusí být přikládán velký význam, přestože právě oni zralost dítěte po všech stránkách průběžně sledují a hodnotí po celou dobu jeho docházky do mateřské školy.

Podle mého názoru je volba doby zahájení školní docházky natolik závažný a nesnadný proces, že by mu měl být přikládán větší význam a podílet se na

něm více činitelů. Vždyť toto rozhodnutí ovlivňuje další osud dítěte, jeho úspěšnost či neúspěšnost, spokojenost či nespokojenost, a může se podílet také na dalším formování jeho osobnosti a životních postojů, které přetrvávají mnohdy až do dospělosti.

V teoretické části své práce jsem stručně představila vývoj dítěte a jeho souvislost s následující školní úspěšností či neúspěšností. Dále jsem se snažila shrnout a vysvětlit všechna kritéria posuzování školní zralosti, důležitost a neopomenutelnost každého z nich, také jsem nastínila způsoby a metody, s nimiž se dá při posuzování školní zralosti pracovat. Následně jsem zmínila problematiku odkladů a předčasných nástupů školní docházky. V praktické části předkládám výzkum, při kterém jsem různými druhy testů zjišťovala školní zralost třiceti předškoláků ze tří různých mateřských škol a porovnávám rozdíly mezi jednotlivci i výsledky jednotlivých dětí v různých oblastech, abych poukázala na to, že připravenost pro školu je třeba posuzovat komplexně.

Byla bych ráda, kdyby má práce poukázala na to, že tato závažná rozhodnutí nebývají vždy správná a přispěla k podpoře důležitosti rozhodování o odkladech a předčasných nástupech, které je podle mého názoru nedoceněno.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vývoj dítěte

Nejprve bych chtěla nastínit, jak důležitou roli v otázce školní zralosti a úspěšnosti představuje vývoj dítěte již od jeho početí. Ovlivňuje jej hned celá řada biologických, sociálních i psychologických faktorů. Osobnost člověka je utvářena po celé období života jedince, a to již od prenatálního období, tedy od početí. Je uváděno, že až 85 % osobnosti člověka je utvořeno již do šesti let věku. Rodiče si mnohdy neuvědomují, jak závažné a nezvratné rysy osobnosti svého dítěte mohou oni sami způsobit nebo se na jejich vzniku podílet svým vztahem k dítěti, péčí o něj a chováním k němu.

Prenatální období

Již v období od oplození vajíčka do porodu zasahují do vývoje jedince nejen biologické vlivy (genetika, vrozené faktory, atp.), ale i faktory prostředí. Psychika matky (nositelky plodu) má vliv na dítě i jeho budoucí školní a celoživotní úspěšnost již před jeho narozením. Výsledky výzkumů dokazují, že nechtěné děti později vykazovaly častější nemocnost, méně výhodnou pozici mezi kamarády a spolužáky, a také horší výsledky ve školním prospěchu. (Čížková, 2005).

Perinatální období

Perinatálním obdobím je odborně nazývána doba porodu, která nečítá měsíce, ale pouze hodiny a přesto má z hlediska vývoje jedince podstatný význam. V tomto nedlouhém období na dítě působí celá řada vlivů, mezi něž patří hluk, světlo, teplo a další faktory prostředí, ale v neposlední řadě také psychika a emoce matky, která přenáší své intenzivní pocity (strach, úzkost) na dítě. Tyto silné emoce během porodu mohou být prapůvodci budoucích

psychických problémů jedince. U dětí předčasně narozených, s velmi nízkou porodní hmotností, se častěji objevují problémy ve vývoji motoriky a řeči, porucha aktivity a pozornosti, posléze poruchy učení. (Bednářová, 2010)

Novorozenecké a kojenecké období

V době od porodu zhruba do jednoho roku věku potřebuje dítě k správnému vývoji nejen zajištění základních potřeb, ale již také řadu podnětů, které jej podporují a motivují v přiměřeném vývoji po stránce fyzické, psychické i sociální a z hlediska budoucího zvládnání školní docházky ve správném startu vývoje poznávacích procesů, řeči a motoriky. Odchyly ve vývoji v raném věku, mohou být prvními signály pro budoucí poruchy učení. Nedožraje-li včas reflexní motorika, bývá později problém s motorikou volní. Například správné lezení je základem rytmizace, kterou potřebujeme později třeba při zvládnání psaní. Je prokázáno, že u dětí, které přeskočí vývojovou fázi lezení, se může později objevit dysgrafie. Problémy s hmatovým vnímáním mohou být později zase základem pro vznik dyskalkulie. Odchyly nebo zpoždění vývoje v oblasti jemné motoriky zase souvisejí nejen s obtížným zvládnáním grafomotoriky ale také často s artikulační neobratností.

Batolecí období

V batolecím období, kterým je nazýván druhý a třetí rok života dítěte se tempo tělesného vývoje oproti předchozímu roku zpomaluje, zvyšuje se však výkonnost nervové soustavy. Blízkost dospělé osoby a emocionální kontakt s ní je nenahraditelnou podmínkou zdravého citového a sociálního vývoje batolete. „*Potřeba kontaktu je výrazná, její nedostatečné uspokojování způsobuje psychickou deprivaci.*“ (Čížková, 2005, s. 65) K velkým pokrokům dochází ve vývoji hrubé i jemné motoriky. Nepostradatelný je dostatek podnětů napomáhajících fyzickému i psychickému vývoji, tedy i v tomto období velmi důležitému

vývoji poznávacích procesů, k nimž řadíme vnímání, paměť, pozornost, představivost, myšlení a řeč. Tyto oblasti by se bez vnějších podnětů, z nichž velmi důležitým v tomto období je hra, nemohly adekvátně rozvíjet.

Předškolní věk

V období mezi třetím a šestým rokem života se zdokonaluje hrubá motorika, což souvisí se změnami proporcí těla. Končetiny se v poměru k tělu prodlužují, dítě se postupně mění z baculatého batolete na vytáhlého předškoláka. Zásadní význam z hlediska školní zralosti a následné úspěšnosti má motorika jemná, která souvisí s pokračující osifikací kostí. Koncem tohoto období bývá již rozpoznatelná lateralita, tedy upřednostňování používání jedné ruky, méně častá je ambidextrie, tedy nevyhraněná lateralita. Velmi patrný je také vývoj v oblasti poznávacích procesů, zvyšuje se představivost a kromě mechanické paměti se objevuje už i paměť slovně logická, zlepšuje se pozornost dítěte, a to už i úmyslná. Předpojmové myšlení přechází na pojmové a dítě začíná uplatňovat analýzu a syntézu. Rozvíjí se slovní zásoba, velmi časté je kladení otázek, na něž je třeba dostávat odpovědi. V první polovině předškolního věku, která je obvykle spojena s nástupem do mateřské školy, se objevuje zaostávání řeči za myšlením, ve druhé polovině tohoto období naopak nastává prudký rozvoj řeči, která často až předbíhá myšlení. K dalším pokrokům dochází také v emočním a sociálním vývoji, utváří se osobnost člověka a jeho základní postoje. Začínají se rozvíjet vyšší city, konkrétně sociální, intelektuální, estetické a etické.

2. Školní zralost

Problematikou školní zralosti neboli vhodné doby pro zahájení školní docházky se v Informatoriu školy mateřské zabýval již J. A. Komenský, který označil za vhodný věk pro nástup této etapy šest let, ale zmínil také možnou nepřípravenost některých jedinců.

V pozdější době se touto problematikou začali hojně zabývat autoři především v šedesátých letech minulého století. U nás se o její propagaci zasloužil především psycholog J. Jirásek, který rozuměl školní zralostí „*dosažení takového stupně ve vývoji, aby se dítě mohlo bez obtíží účastnit společného vyučování.*“ (Jirásek, Tichá, 1968, s. 11). Dittrich (1992, s. 19) rozumí školní zralostí „*takovou fyzickou a psychickou připravenost dítěte pro školu, která mu umožňuje optimální zapojení do vyučovacího procesu bez nebezpečí ohrožení fyzického a duševního zdraví při školní zátěži. Je výsledkem biologického procesu zrání nervového systému a celé dosavadní zkušenosti jedince.*“ Kromě termínu školní zralost se v současnosti především v pedagogice často používá také slovní spojení školní připravenost, rozdíl mezi jejich významy vystihla Zelinková (2001, s. 111): „*rozlišujeme školní zralost vztahující se na funkce, které podléhají zrání, a školní připravenost, tj. kompetence, na jejichž rozvoji se podílí větší měrou učení a vnější prostředí.*“ Zjednodušeně se tedy školní zralost týká především biologického zrání a vývoje jedince, kdežto školní připravenost je větší měrou ovlivněna vnějším prostředím a učením. Neboli, dítě je pro školu zralé, dosáhne-li potřebného vývojového stupně. Jeho školní připravenost může být kladně i záporně ovlivněna vnějšími vlivy a podněty.

Problematika školní zralosti není vůbec tak jednoduchá jak se mnozí laici mylně domnívají. Během svého působení na postu učitelky v mateřské škole i v pozici matky dvou dětí jsem se setkala s mnoha chybnými nebo velmi zjednodušenými pohledy rodičů na otázku připravenosti dítěte pro vstup do školy. Někteří rodiče nevidí nebo nechtějí vidět důvody proč u svého dítěte uvažovat o odkladu školní docházky a toto důležité rozhodnutí bohužel záleží téměř výhradně na nich. Učitelky a vedení mateřské školy na ně může pouze apelovat s doporučením navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu, ale pokud se přesto rozhodnou, že jejich potomek odklad školní docházky nepotřebuje, rozhodne o jeho přijetí do

základní školy pouze několika minutový rozhovor budoucího pedagoga s dítětem při zápisu a vstupní lékařská prohlídka u pediatra.

V praxi to funguje tak, že k zahájení povinné školní docházky je přijato takřka každé dítě, které dovrší šestého roku věku do konce prázdnin a jehož rodiče nezažádají o odklad. Aby bylo nevyzrálé dítě do školy přijato, je tedy paradoxně mnohem snadnější, než aby mu bylo zahájení povinné školní docházky o rok odloženo. Rodiče dětí, kterým by rok přípravy navíc prospěl, tak mnohdy vyhledají odbornou pomoc teprve, až je jejich potomek žákem základní školy a problémy, které dříve nechtěli vidět, začnou být nepřehlédnutelné. K příznakům maladaptace patří nejen nesoustředěnost, nestíhání pracovního tempa, nespokojenost, úzkost, neklid, plačtivost a nechuť chodit do školy a dělat úkoly. Mohou se projevit i psychosomatické příznaky jako například tiky, bolesti hlavy, bolesti břicha, návaly, zvracení, nespavost, nechutenství, atp. (Bednářová, 2010). Vždy je snadnější prevence než pozdější snaha o nápravu, která navíc nebývá stoprocentně úspěšná, a problémy spojené se školní neúspěšností mohou na dítěti zanechat trvalé stopy.

2.1 Fyzická (tělesná) zralost

Děti stejného věku se mohou značně lišit ve fyzické vyspělosti, která je také jednou ze složek školní zralosti. Posuzuje ji především pediatr při předškolní zdravotní prohlídce. Jejimi kritérii jsou výška a hmotnost dítěte, vyspělost hrubé a jemné motoriky, míra zralosti centrálního nervového systému i celkové zdraví dítěte. Zahájení školní docházky je vhodné zvážit i u dětí, které bývají chronicky nemocné, nebo nemocemi trpí opakovaně a často a to i v případě lehčích nezávažných onemocnění, například zánětů horních cest dýchacích. Organismus těchto dětí je totiž nadměrně zatěžován a tyto děti mají oslabený imunitní systém a nedostatek energie, která je vydávána především k boji s nemocemi. (Kutálková, 2005) Častá nemocnost v počátcích školní docházky s sebou pojí podle Bednářové (2010, s. 3) také další komplikace:

„bere dítěti možnost plynulé a pozvolné adaptace na změnu prostředí, znesnadňuje navazování nových vztahů, kamarádství; nemoc přináší únavu, pocit nepohody; nepřítomnost ve škole dítě ochuzuje o výklad učitele a procvičování nové látky spolu s ostatními.“

Langmeier k fyzické zralosti uvádí *„Posuzování výšky a hmotnosti je nejčastějším, nejjednodušším, ale současně nejméně průkazným ukazatelem vyspělosti dítěte, který se skutečnou zralostí pro školu souvisí jen málo významně. V některých studiích se závislost mezi těmito mírami a úspěšností ve škole vůbec neukázala, jinde byla alespoň naznačena.“* (1998, s. 109). Tělesná vyspělost rozhodně není prvořadým ukazatelem školní zralosti dítěte, ale musí na ni být brán zřetel, neboť může způsobovat nižší odolnost vůči psychosomatické zátěži a snadnější unavitelnost. Problémem může být také pocit méněcennosti a nemožnosti vyrovnat se silnějším a větším spolužákům, z jejichž strany hrozí i povyšování nebo dokonce výsměch. Důležité je také posouzení možných tělesných i smyslových vad. V potaz je třeba brát i průběh gravidity a porodu. Jak jsem již zmínila, u dětí předčasně narozených se častěji objevují poruchy pozornosti, posléze i případné poruchy učení. (Bednářová, Šmardová, 2010)

2.2 Psychická (duševní, rozumová) zralost

Velká změna v životě dítěte, jakou vstup do školy beze sporu je, představuje značnou psychickou zátěž. Aby dítě začátek nové etapy svého života úspěšně zvládlo, potřebuje být přiměřeně psychicky vyspělé. Posuzování této stránky školní zralosti je nesnadné, neboť každá osobnost je jedinečná, a právě proto je třeba na ni nahlížet velmi komplexně a zohledňovat všechny známé aspekty. Přestože psychická zralost je zčásti ovlivněna geneticky tedy vrozenými dispozicemi, velkou roli zde hraje průběh vývoje dítěte a výchova, především v rodině a dále také v mateřské škole. Opožděná připravenost na školu bývá tradičně u dětí vychovávaných od útlého věku v celodenní ústavní péči. (Čížková, 2005)

Psychická stránka školní zralosti bývá rozdělována na část kognitivní neboli rozumovou a část emocionálně-sociální nazývanou také jako osobnostní zralost. Někteří autoři vyčleňují zvlášť ještě třetí složku psychické zralosti práceschopnost neboli pracovní předpoklady a návyky.

Kognitivní (rozumová) zralost

Kognitivní zralost dítěte je dána vývojem jeho poznávacích procesů, k nimž řadíme vnímání, paměť, představivost, pozornost, myšlení a řeč. Rozumová neboli mentální úroveň dítěte není také ovlivněna jen vrozenými dispozicemi, jak se někteří laici mylně domnívají, ale podílí se na ní celý dosavadní průběh vývoje dítěte, zvláště pak rodinné prostředí a výchova. Důležitá je také rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech, které představují tyto schopnosti: vizuomotorika, řeč, sluchové a zrakové vnímání, vnímání času a prostoru a základní matematické představy. Jsou děti, které v jedné nebo i více z těchto oblastí převyšují své vrstevníky (například čtou, píšou, počítají již před nástupem do školy) a jejich rodiče tedy vůbec neuvažují o odkladu školní docházky, někdy i zažádají o její předčasné zahájení, což je legislativně možné a pro některé nadané děti to může být i prospěšné. Je však vždy třeba důkladně prozkoumat všechny složky školní zralosti, neboť některá z nich může být naopak značně nevyzrálá (například sociální dovednosti, tělesná vyspělost, řeč, grafomotorika, atd.). Pokud dítěti dopřejeme čas na dozrání po všech stránkách a navíc cílenou podporu rozvoje zaostávajících složek, můžeme předejít mnoha problémům a velmi zvýšit jeho šance na úspěšné zvládnutí zahájení i celého průběhu jeho školní docházky. „*Některé děti mají dobré rozumové schopnosti, ale nezralou pouze jednu z oblastí. V tomto případě je vhodné dítě motivovat k činnostem, které podporují, rozvíjejí tuto oblast.*“ (Bednářová, Šmardová, 2010, s. 3)

Emocionálně-sociální (osobnostní) zralost

Přestože každá osobnost dítěte je jedinečná, k úspěšnému zvládnutí nástupu do školy je třeba věku přiměřená vyzrálость osobnosti, dostatek emocionální stability, schopnost sebeovládání a odolnost vůči frustraci a nezdaru. Důležitá je také schopnost odpoutat se od rodiny, začlenit se do skupiny vrstevníků, přijímat autority, spolupracovat a komunikovat. Kromě těchto faktorů je třeba brát v potaz také momentální životní situaci rodiny dítěte (úmrtí v rodině, rozvod nebo odchod některého z rodičů nebo jiné velmi blízké osoby). Neopomenutelný je také kladný postoj k učení. *„Emoční a sociální zralostí rozumíme přiměřenou kontrolu citů a impulzů, schopnost pobývat bez úzkosti mimo svou rodinu v kolektivu vrstevníků, umět s nimi komunikovat, přijmout novou roli žáka a spolužáka, podřídit se autoritě učitele.“* (Čížková a kol., 2005, s. 90). Emoční zralost je významnou složkou školní zralosti a velkou měrou ovlivňuje výkony dítěte. *„Výsledky dlouholetých studií spojují úspěšnost jedince ve všech oblastech života s jeho tzv. emoční inteligencí. Její složky se rozvíjejí především v raném dětství a základní emoční výbavu si dítě nese do dalších období svého života.“* (Spáčilová, 2009, s. 65)

Práceschopnost (pracovní předpoklady a návyky)

Jsou děti, které mají již v předškolním věku výbornou paměť a někdy téměř encyklopedické znalosti o věcech které je zajímají, aby však dokázali svůj potenciál využít při výuce, potřebují mít schopnost záměrně soustředit pozornost, smysl pro povinnost, plnění zadaných úkolů a jejich dokončení, zodpovědnost. Při práci učitelky v mateřské škole jsem se setkala s dětmi, které odmítají plnit zadané úkoly nebo je nechtějí dokončit, protože je to nebaví nebo je zaujme něco jiného, nezvládají obtáhnout předtištěnou linii nebo nevyčlení počáteční hlásku ze slova. Jejich matky ale často odmítají uvažovat o odkladu školní docházky s tvrzeními, že jejich potomek umí perfektně počítat, zná všechna písmena nebo je například

přeborníkem v pexesu a naučil se z něj rozlišovat vlajky všech států, jenom prostě nerad kreslí a píše, a když se mu nechce, odmítá komunikovat a spolupracovat. Takové děti, které nemají dostatečnou míru práceschopnosti, však pravděpodobně ve škole tvrdě narazí. „*Aby dítě dokázalo při výuce plně využívat svoje mentální předpoklady, dílčí schopnosti a dovednosti, potřebuje mít zájem o učení, chuť poznávat. Stejně důležitá je schopnost tzv. záměrné koncentrace pozornosti na danou činnost,*“ (Bednářová, Šmardová, 2010, s. 6) Pokud je dítě přelétavé, u ničeho dlouho nevydrží, všimnou si problému s udržením jeho pozornosti i laici. Méně snadné je přesvědčit o možném problému rodiče dítěte, které dokáže dlouhou dobu vydržet u činnosti zvolené jím samotným, ale odmítá pracovat záměrně nebo u činností vyžadujících volní koncentraci nevydrží, rychle o ně ztrácí zájem.

3. Aspekty posuzování školní zralosti

Jak jsem již zmínila, školní zralost je třeba posuzovat velmi komplexně, neboť je třeba zjistit, zda je dítě připraveno pro vstup do školy po všech stránkách. Přehledně sepsal faktory, které by měly být při zápisu dítěte do školy posuzovány, ve své publikaci Rýdl (1993, s. 18-19).

Podle současné legislativy je celá diagnostika školní zralosti u dětí, které k 31. srpnu daného kalendářního roku dovrší šesti let věku, prováděna pouze při zápisu v základní škole a při předškolní prohlídce u pediatra. Nejen podle mého názoru by se na tak závažném kroku mělo podílet více subjektů. Přestože neexistuje povinnost provádět diagnostiku školní zralosti v mateřských školách ani jednotná metodika pro tyto účely, ve většině z nich je praktikována a zaznamenávána. Při řešení otázky doby zahájení školní docházky jí však nemusí být ze strany rodičů přikládán zasloužený význam. Její výhodou je bezesporu možnost komplexnějšího a dlouhodobého sledování a hodnocení vývoje dítěte, které navštěvuje mateřskou školu minimálně jeden školní rok, obvykle však ještě déle. Já i další učitelky

mateřských škol narážíme na odmítání našich dobře míněných rad o zvážení odkladu a návštěvy poradenského centra, neboť rodiče v jejich opačném názoru často utvrdí u zápisu v některé z menších základních škol, jež se v současnosti často potýkají se silnější konkurencí a potažmo nedostatkem žáků. Diagnostika prováděná u zápisu má navíc oproti té v mateřské škole nevýhodu krátkého času a často prvního nebo jednoho z prvních setkání pedagoga s diagnostikovaným dítětem. K jeho komplexnějšímu poznání a odhalení případných problémů nebo nedozrálости v některé z oblastí by jistě přispěly informace z mateřské školy.

4. Odklad školní docházky a předčasný nástup

Podle platného školského zákona existuje možnost odkladu školní docházky vymezená následujícím zněním: „Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok.“ Školský zákon umožňuje naopak i zahájení školní docházky před dovršením šestého roku věku: „Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto roce, je-li tělesně i duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce.“ Jak jsem již zmínila v úvodu, v obou případech je třeba žádost rodičů doložit odbornými lékařskými posudky. Možnost odkladu nebo předčasného zahájení školní docházky je třeba důkladně zvážit, pokud možno konzultováním s odborníky, a nepodceňovat, byla již publikována spousta konkrétních případů negativních a mnohdy nezvratných dopadů těchto špatných rozhodnutí na děti, kterých se týkala. „*U školsky nezpůsobilého dítěte může konfrontace s požadavky školy vést ke ztrátě duševní rovnováhy, k narušení zdravého vývoje v oblasti tělesné i psychické. Vývojově nevhodné je i zbytečné odkládání školní docházky, neboť dítě může promeškat nejoptimálnější čas pro zahájení školních aktivit.*“ (Čížková, 2005, s. 91)

4.1 Problematika odkladů školní docházky

Propagátorem myšlenky odkladů školní docházky a iniciátorem vzniku vyrovnávacích tříd pro děti s nedostatky ve školní zralosti byl v šedesátých letech dvacátého století J. Jirásek. Tento uznávaný psycholog také modifikoval test Artura Kerna, který je pod názvem „Orientační test školní zralosti“ v současné době často využíván k zjišťování úrovně připravenosti dětí pro školu a je jedním z testů uplatněných v empirické části této práce.

Zásadou takových zastánců důkladného posuzování školní zralosti, má počet dětí, kterým byl umožněn roční odklad školní docházky v posledních desetiletích vzestupnou tendenci. V sedmdesátých letech tvořil podíl odkladů z celkového počtu dětí majících zahájit povinnou školní docházku jen několik procent. V osmdesátých a devadesátých letech se tento podíl pohyboval již okolo 20% a v roce 2001 pak dosáhl téměř 26% (Mertin, Gillernová, 2003).

Přestože se názor veřejnosti na odklady školní docházky zlepšil a objevují se i rodiče, kteří chtějí otázku odkladu školní docházky svého potomka důkladně zvážit a nechat jej diagnostikovat odborníkem, stále se najdou i rodiče, kterých se dobře míněná rada dotkne, a odbornou pomoc odmítají. Ze zkušenosti mé i mnoha mých kolegů se často na odmítání naráží u rodičů s nižší úrovní dosaženého vzdělání. Pouze oni však podle platných zákonů mohou zažádat o odklad povinné školní docházky svého dítěte. Narůstající počty odkladů školní docházky se navíc stávají trnem v oku některých zákonodárců a apelují na jejich usměrňování s podezřením, že jsou dávány ne vždy opodstatněně. Otázkou zůstává, zda dítěti může více uškodit ne zcela opodstatněný roční odklad školní docházky nebo její zahájení v „nevyzrálém“ stavu. V procentuálním podílu odkladů představují většinou část dětí narozené v letních prázdninových měsících, které by bez odložení školní docházky nastoupily do první třídy v čerstvých šesti letech. Naskýtá se tedy otázka, zda by nebylo vhodnější dívat se na problém z opačného pohledu a posuzovat, zda jsou tyto děti bez problémů schopny tak brzkého zahájení školní docházky, místo rozhodování, zda je pro ně nutný její odklad.

„Výzkumy ukázaly, že ty děti, které se před nástupem do školy jevíly jako nezralé a jejichž rodiče s odkladem školní docházky souhlasili, byly po roce v mateřské škole ve všech sledovaných funkcích vyspělejší a výkonnější. To znamená, že odklad jim prospěl,“ uvádí Spáčilová (2009, s. 69), dodává ještě, že důležitá je systematická příprava na školu v době odkladu. V tomto směru by ke zlepšení mohly přispět přípravné třídy při základních školách určené právě pro děti s odklady školní docházky, na jejichž zavádění apeloval již J. Jirásek. Ty však nabízí velmi malé procento základních škol.

4.2 Rizika zahájení školní docházky „nezralým“ dítětem

Zahájí-li povinnou školní docházku dítě, které na tuto novou důležitou etapu svého života není ještě připraveno, mohou se objevit některé z následujících problémů. Fyzicky nezralé dítě může být častěji nemocné, cítit se unavené, slabé, nemít dostatek energie na zvládnání nových úkolů i celé nové situace. Může cítit, že nestačí ostatním, kteří se nad něj mohou i povyšovat. Časté absence jej znevýhodňují z hlediska pochopitelnosti nové látky, ale i možnosti plynulého přejítí do nové životní etapy, i možnosti častějšího kontaktu s vrstevníky prospěšného pro zlepšování sociálních vztahů. Psychicky nezralé dítě nedokáže plně využít svou rozumovou kapacitu, chybí mu motivace, bývá neklidné, nesoustředěné, hravé, mívá potíže se zrakovým rozlišováním a grafomotorikou, nedokáže se záměrně delší dobu soustředit. Citově nezralé dítě prožívá obavy a úzkost, bývá fixováno na rodinu, špatně snáší nové a soutěživé školní prostředí, hodnocení výsledků. Mívá problémy začlenit se do nového kolektivu, navazovat přátelství, prosadit se mezi spolužáky. Problémy nezralých dětí bývají i psychosomatického rázu, v podobě nevolností, nechutenství, bolestí hlavy a mnohých dalších. Vzniklý negativní postoj ke škole se poté těžko odbourává a i přes snahu o nápravu některé problémy přetrvávají a ovlivňují budoucnost dítěte.

4.3 Dodatečný odklad školní docházky

Jako možnost nápravy u dítěte předčasně zařazeného do první třídy, existuje ještě tzv. dodatečný odklad, jehož umožnění je zákonem definováno takto: „Pokud se u žáka prvního ročníku základní školy v průběhu prvního pololetí školního roku projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost ke školní docházce, může ředitel školy po projednání se zákonnými zástupci dodatečně odložit plnění povinné školní docházky na následující školní rok.“ Tato krajní možnost nápravy je v praxi uplatňována zřídka a rozhodně není dobré na ni spoléhat a čekat, jak dítě nástup do školy zvládne. Jednoznačně je vhodnější prevence než pozdní snaha o nápravu. Návrat dítěte ze základní zpět do mateřské školy s sebou může nést celou řadu problémů. Dítě se může cítit méněcenné a nechtěné, mít pocit vlastního selhání a neúspěchu, což může být základním kamenem nechuti k základní škole komplexně, k učení, plnění zadaných úkolů atp. Návrat do mateřské školy může být provázen zvědavými otázkami až výsměchem ze strany spolužáků a dítě tak bývá vystaveno silnému psychickému stresu, což na něm nesporně zanechá stopy do budoucna.

Mé kolegyni učitelce z jiné mateřské školy se prostřednictvím dodatečného odkladu vrátil do předškolní třídy chlapec z první třídy základní školy. Důvodem, proč nebyl dítěti udělen včas řádný odklad školní docházky, bylo odmítání doporučení učitelek mateřské školy ze strany rodičů dítěte. U chlapce, který byl posouzen a vrácen zpět do MŠ jako nezralý především v oblasti sociální, se po tomto zásadním kroku objevily psychické problémy. Uzavřel se do sebe, odmítal komunikovat, vůči spolužákům se začal projevovat agresivně a fyzicky je napadat. Nechuť chodit do mateřské školy začal dávat najevo i fyzickými útoky na svou matku, kterou vzniklá situace také silně psychicky otrásla. Nyní již neodmítala rady k vyhledání odborné pomoci, díky níž agresivní projevy chlapce časem vymizely. Nechuť chodit do školy a částečná uzavřenost u něho však přetrvala.

4.4 Předčasné zahájení školní docházky

Současná legislativa také umožňuje předčasné zahájení školní docházky dětmi, které dosáhnou šesti let věku od 1. září do 31. prosince daného kalendářního roku. Této problematice je přikládán zasloužený význam a žádost o povolení předčasného nástupu musí rodiče dítěte doložit posudky dvou odborníků. Najdou se takové děti, u nichž je zvažování předčasného nástupu na místě, jedná se často o děti talentované nebo nadané. Tato možnost však musí být důkladně zvážena, neboť tyto děti bývají často v některých oblastech školní zralosti nadprůměrné v porovnání s jejich vrstevníky, ale v jedné nebo více z nich mohou naopak zaostávat, často se jedná o oblast sociální nebo motorickou.

4.5 Rizika neopodstatněného odkladu povinné školní docházky

Vyskytují se i případy, kdy rodiče žádají o odklad školní docházky pro dítě, u něhož pro to není pádný důvod. K pohnutkám, které je k tomu vedou, patří například snaha své dítě co nejdéle ochránit od povinností a životní změny, kterou úzkostně prožívají oni sami, nebo nespokojenost s projevy svého dítěte a snaha o jeho dokonalost. Podle názorů odborníků s sebou však neopodstatněně udělené odklady nesou také rizika, i když ne taková jako zahájení školní docházky dětmi, které nedosáhly školní zralosti. Dítě by nemělo být ani přetěžováno, ani podhodnoceno. Podle Matějčka u dítěte s bezdůvodným odkladem školní docházky nejen že není jeho duševní kapacita náležitě využita, ale (což je horší) není ani rozvíjena (2005, s. 179) Mezi další argumenty patří i možnost, že se dítě bude v mateřské škole nudit a ze stran učitelek je potvrzováno, že je takové děti třeba více zaměstnávat a někdy ani to nepotlačí jejich nechuť zůstat v mateřské škole, když kamarádi odešli již do školy základní.

PRAKTICKÁ (EMPIRICKÁ) ČÁST

5. Vlastní výzkum aspektů školní zralosti a připravenosti

Můj výzkum byl součástí rozsáhlého šetření prováděného katedrou psychologie pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, jehož cílem bylo zjistit úroveň školní připravenosti dětí předškolního věku prostřednictvím testů a testových úloh, které jsou vyjmenovány níže. Já jsem se dále zaměřila na porovnání výsledků dětí věkově nejmladších s výsledky dětí nejstarších. U jednotlivých dětí jsem následně porovnávala jejich úspěšnost v různých testech a chtěla bych tak poukázat na rozdíly jednotlivců v některých oblastech školní zralosti a podložit tím svou teorii důležitosti velice komplexního posuzování školní zralosti. Dále bych chtěla upozornit na to, že všechny děti, které v měsících červnu a červenci prošly mým výzkumem, zahájily v září téhož kalendářního roku školní docházku na některé z vesnických základních škol, i přes velmi rozdílnou úroveň jejich školní zralosti vyplývající z výsledků šetření.

Výchozí předpoklady:

1. Při porovnání výsledků věkově nejmladších dětí s výsledky dětí nejstarších v bodově hodnocených testech, nedosáhnou děti staršího věku vždy vyššího skóre než mladší.
2. Při zkoumání výsledků se objeví i děti, které dosáhnou v jednom nebo více bodově hodnocených testech jedněch z nejvyšších skóre v porovnání s ostatními nebo známky 1 u klasifikovaných testů a v jednom nebo více testech budou naopak mezi jedinci s nejslabšími výsledky.
3. Mezi dětmi přijatými k zahájení povinné školní docházky budou i jednotlivci s výsledky testů poukazujícími na nízkou úroveň školní zralosti, kterým by mohl roční odklad a cílená podpora rozvoje oblastí se slabšími výsledky pomoci.

5.1 Použité metody

Při svém výzkumu jsem uplatnila metodu pozorování (extrospekce), z explorativních metod pak anamnézu, rozhovor a rozbor výsledků činnosti, především pak metodu testovou s použitím následujících deseti testů či testových úkolů:

T1 – Ravenův test barevných matic (1991)

- Jedná se o nonverbální test abstraktního uvažování původně vyvinutý Johnem C. Ravenem roku 1936 k měření obecné inteligence. Respondenti v něm vybírají z nabízených možností vhodné geometrické obrazce. Verze je upravena pro děti od pěti let a pro lepší názornost a poutavost jsou obrazce zpracovány barevně. Testuje se pochopení komplexnosti, schopnost ukládat a vybavovat si informace a schopnost koncentrace pozornosti.

T2 – Úkol vystřihování geometrických tvarů

- Hodnotí se, zda je dítě schopno podle předkreslené linie vystříhnout trojúhelník, čtverec a kruh. Zaznamenává se rychlost a přesnost práce a správný úchop nůžek.

T3 – Jiráskův test školní zralosti (1992)

- Tato Jiráskova modifikace Kernova testu je rozdělena do tří částí. V první hodnotíme provedení a všechny náležitosti dítětem nakreslené mužské postavy. Ve druhé části je úkolem dítěte co nejlépe napodobit psací písmo v předloze. Ve třetí části jde o věrné překreslení předložené skupiny bodů.

T4 – Úkol zavázání tkaničky

- Snadným způsobem vázání tkaniček se zjišťuje úroveň jemné motoriky dítěte, lze z něj také vypožorovat obratnost, pečlivost, či trpělivost.

T5 – Test verbálního myšlení (1992)

- Další Jiráskův test školní zralosti je zaměřen k zjištění znalostí a logického úsudku diagnostikovaného dítěte formou kladení otázek examínátorem. Příklady otázek: *Které*

zvíře je větší kuň nebo pes? Ráno snídáme a v poledne...? Podobá se pes více kočce nebo slepici? Čím se liší hřebík a šroub? Čím se liší starý člověk od mladého?

T6 – Edfeldtův reverzní test (1992)

- Je určen pro diagnostikování schopnosti vizuální diferenciaci a její úrovně u dětí ve věku od pěti do osmi let. Respondentovi jsou předkládány dvojice abstraktních obrazců, u nichž má určit, zda jsou shodné či nikoli. K zvládnutí rozsáhlého testu je také třeba dobrá úroveň schopnosti koncentrace pozornosti.

T7 – Orientační test dynamické praxe (1982)

- Test, při němž dítě napodobuje pohyby examinátora, posuzuje úroveň hrubé i jemné motoriky a koordinaci pohybů. Kladně se hodnotí pouze správné a pohotové reakce. Příklady úkolů: *Opakovaně a rychle střídát pěst – dlaň a dotýkat se desky stolu. Vsedě se opakovaně a rychle dotýkat podlahy patou, špičkou, chodidlem. Rychle kmitat jazykem mezi koutky úst.*

T8 – Test znalostí předškolních dětí (1992)

- Jedná se o verbální test mapující úroveň znalostí, při němž respondent odpovídá na otázky typu: *Jak se jmenuje tvá matka a otec křestním jménem? Jaké barvy má vlajka české republiky? Co je dnes za den? Co všechno potřebujeme k šití?*

T9 – Test výslovnosti

- Opakováním slov po examinátorovi se zjišťuje artikulační obratnost dítěte a logopedické nedostatky. Seznam slov: *cvrček, šeherezáda, podplukovník, třpytivý, nejnebezpečnější, obdivuhodně.*

T10 – Úkol vizuomotorické koordinace (cesty)

- Jednoduchým testem, při němž dítě kreslí rovnou linii v úzce vymezeném prostoru, se zjišťuje úroveň koordinace ruky a oka, sleduje se přesnost a rychlost, ale také správný úchop psacího náčiní.

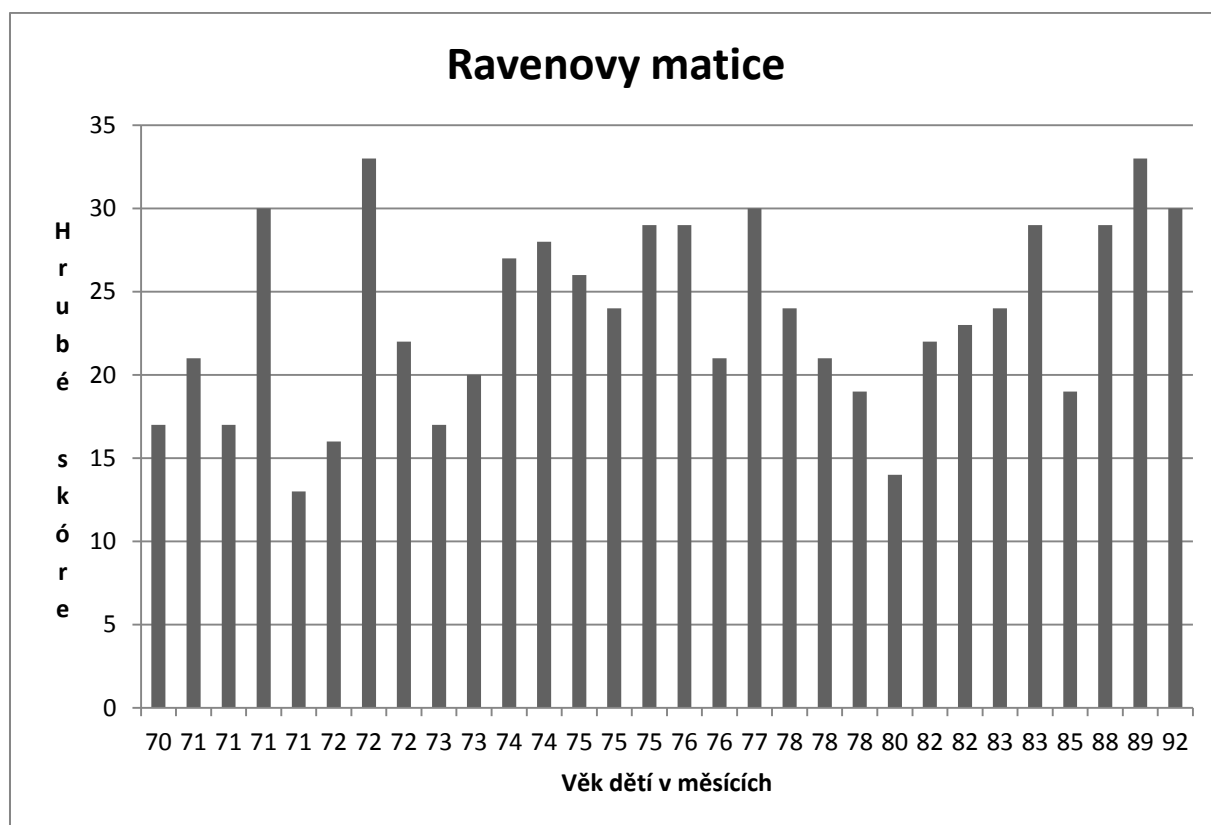
5.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Testováno bylo 30 předškolních dětí ve věku od 71 do 92 měsíců věku (tedy 5 let a 11 měsíců až 7 let a 8 měsíců věku), z toho 18 chlapců a 12 dívek. Osm nejstarších dětí (ve věku 6 let a 10 měsíců až 7 let a 8 měsíců) již v předchozím roce získalo odklad školní docházky. Výzkum jsem prováděla v červnu a červenci, tedy v době těsně před zahájením povinné školní docházky testovaných dětí. Vybrané vzorky jsou ze tří různých venkovských mateřských škol. Všechny třicet respondentů prošlo individuálně testovací baterií všech deseti testů vyjmenovaných a vysvětlených výše. Dále jsem do záznamového archu (*příloha č. 1*) zaznamenala chování dítěte během vyšetření. Ve sběrné tabulce výsledků (*příloha č. 2*) je kromě dosažených výsledků dětí v jednotlivých testech zaznamenáno také pohlaví, laterálnost, přesný věk v měsících, postava, nejvyšší dosažené vzdělání rodičů, počet sourozenců a pořadí testovaného dítěte mezi nimi. Šetřením, které probíhalo v červnu a červenci, prošly pouze děti, které byly k září téhož kalendářního roku zapsány k zahájení povinné školní docházky, žádné z nich v tom roce nezískalo odklad školní docházky. Kvůli zachování anonymity respondentů nejsou uváděna jejich jména, v tabulce jsou vedeni pouze pod pořadovými čísly 1 – 30. Pořadové číslo dětí, které již v daném školním roce absolvovaly povolený roční odklad školní docházky, je v tabulce doplněno hvězdičkou. Podrobná legenda k tabulce výsledků je uvedena v *příloze č. 3*. S každým dítětem jsem šetření prováděla individuálně a samostatně, v klidu a bez rušivých elementů v jim známém prostředí jejich mateřské školy na základě souhlasu zákonných zástupců dětí i vedení každé ze tří mateřských škol. Snažila jsem se o navození pro děti příjemné, přátelské atmosféry a hravé a zábavné formy přístupu k plnění zadaných úkolů.

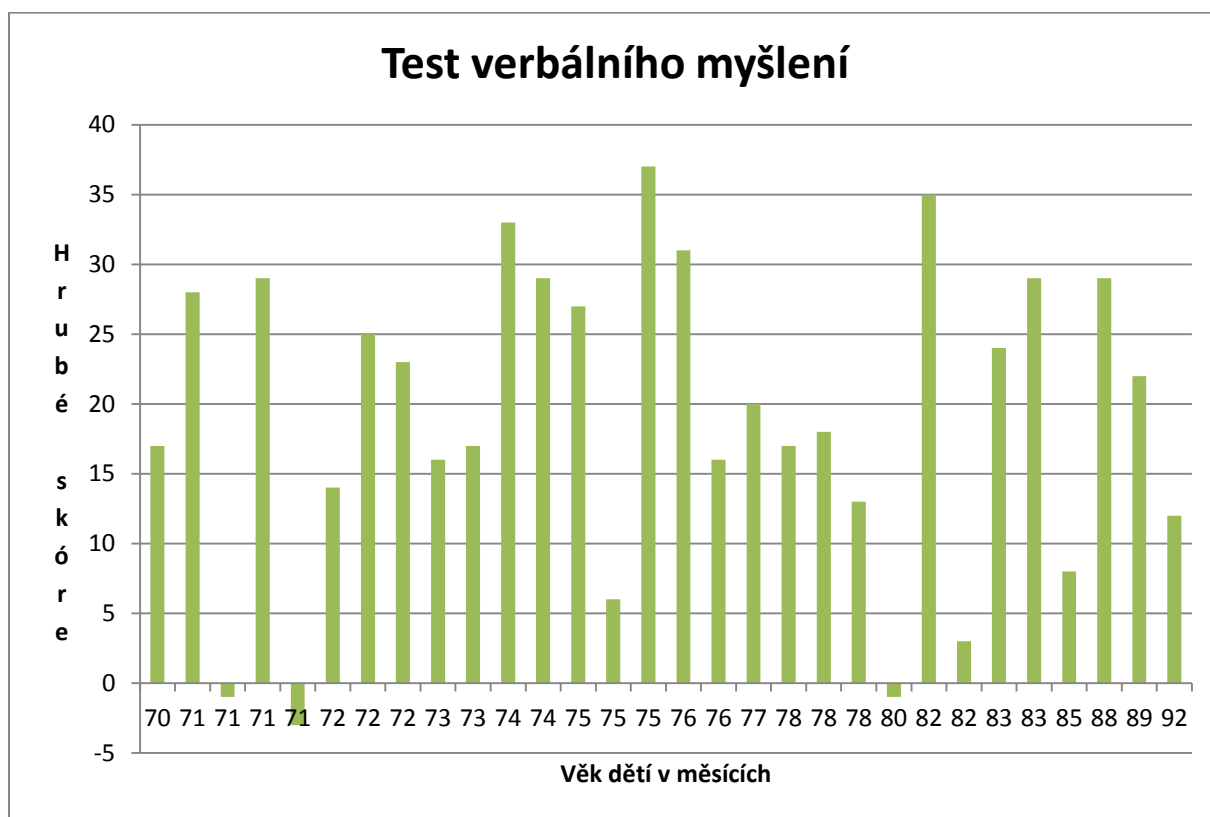
6. Výsledky výzkumu a diskuse

Pro názornost jsem graficky znázornila výsledky všech třiceti dětí v testech hodnocených podle výše dosaženého bodového skóre. Pět bodově hodnocených testů jsem z celkového počtu deseti vybrala z důvodu rozsahu testové baterie a také proto, že vybrané testy mají normy pro vyhodnocení. Graf č. 1 znázorňuje dosažené výsledky dětí v Ravenově testu barevných matic, graf č. 2 výsledky v Jiráskově testu verbálního myšlení, graf č. 3 v Edfeldtově reverzním testu, graf č. 4 v testu dynamické praxe a graf č. 5 v testu všeobecných znalostí. Jsou zde patrné značné rozdíly mezi jednotlivými dětmi. Některé děti dosáhly velmi uspokojivých výsledků ve všech testech, objevují se ale i respondenti se značnými rozdíly ve výsledcích dosažených v různých testech a také jedinci, jejichž výsledky u většiny testů poukazují na nízkou úroveň připravenosti pro vstup do základní školy.

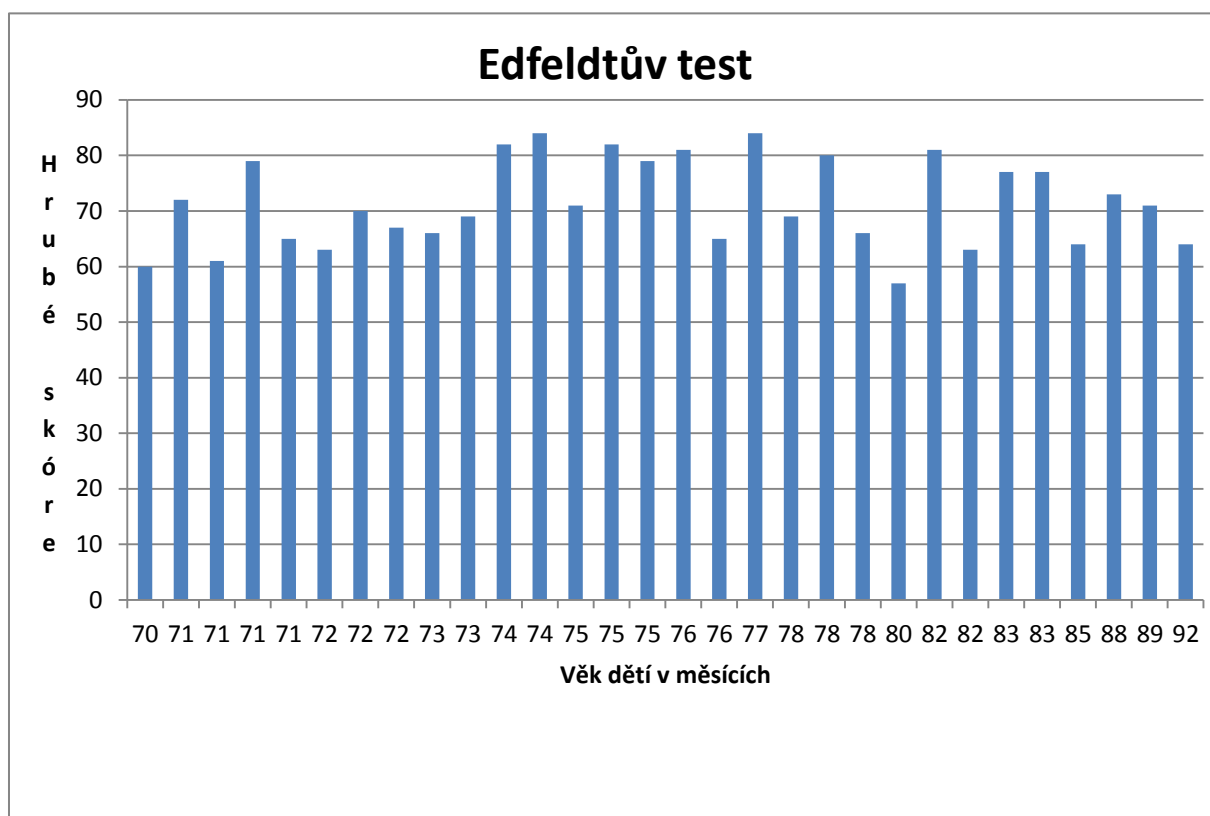
Graf č. 1

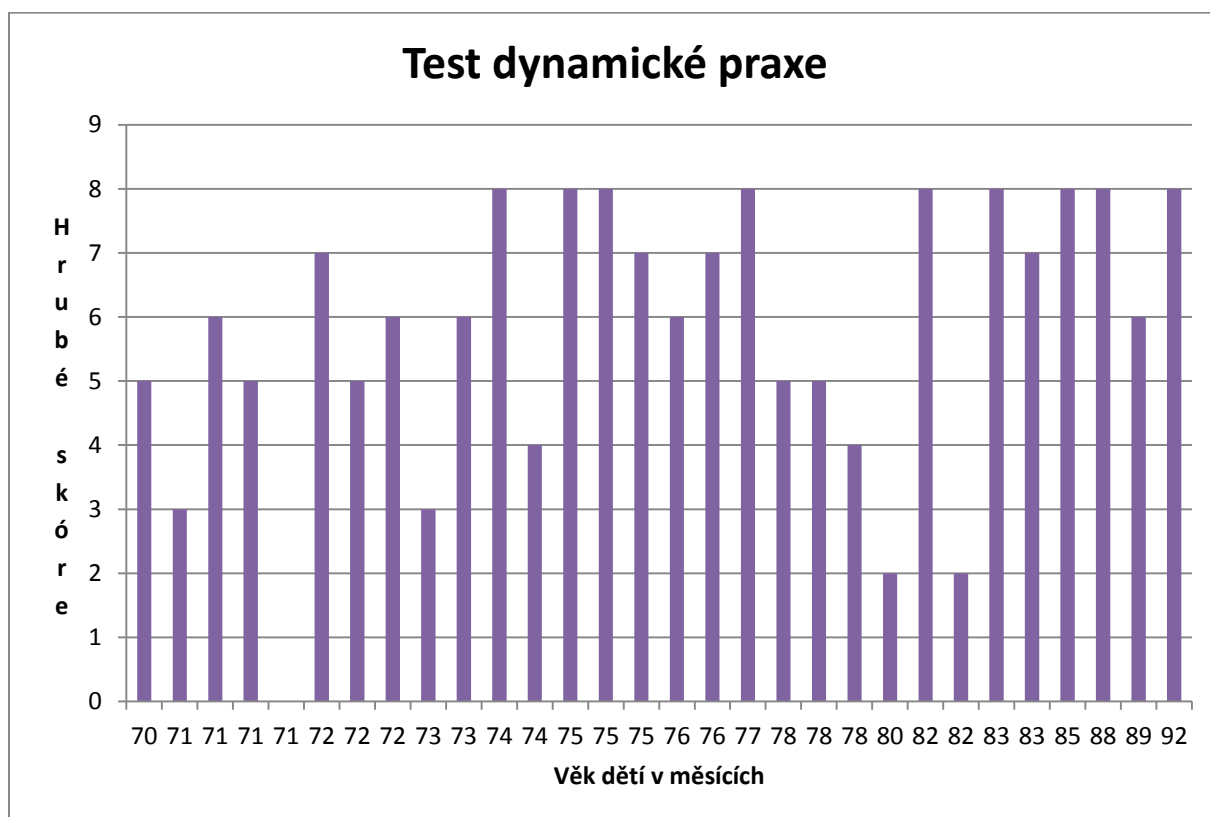
Graf č. 2

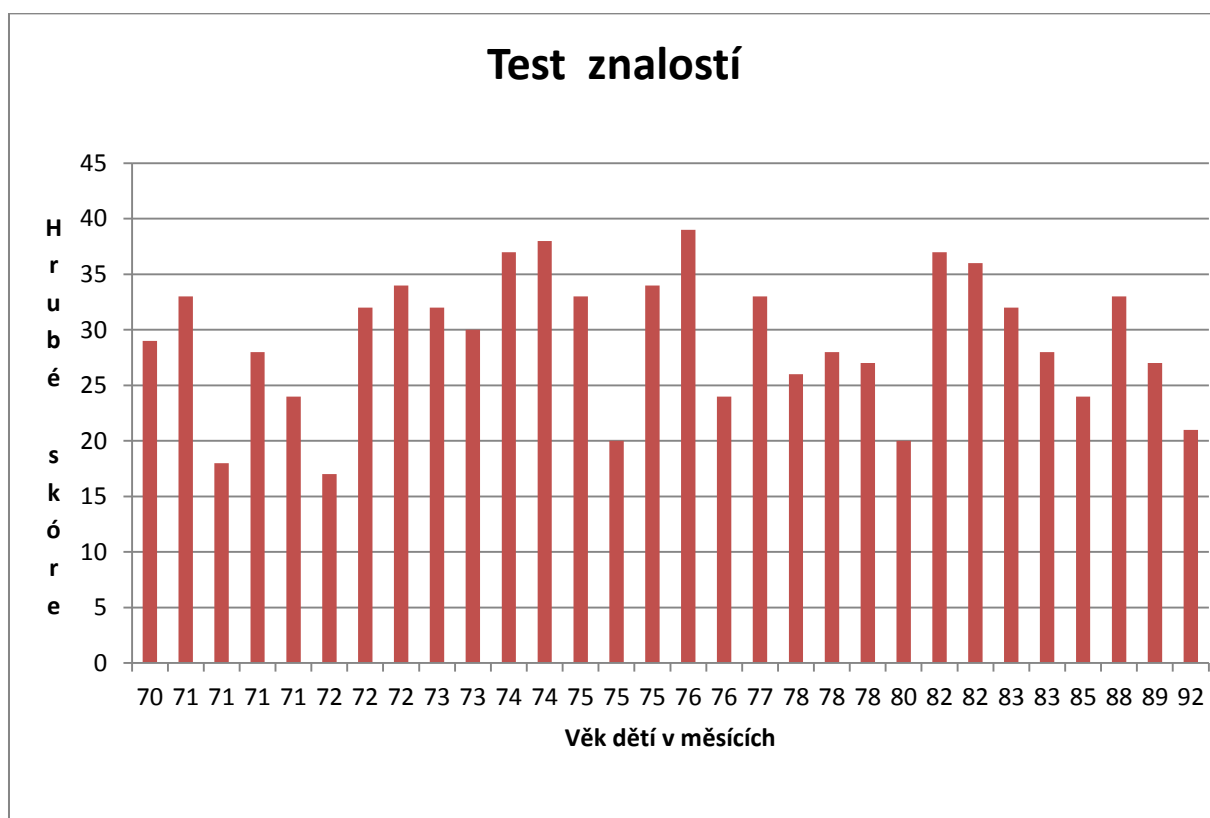
Graf č. 3

Graf č. 4

Graf č. 5

6.1 Posouzení platnosti výchozích předpokladů (potvrzení/vyvrácení)

Předpoklad číslo 1: Při porovnání výsledků testů věkově nejmladších dětí s výsledky dětí nejstarších v bodově hodnocených testech, nedosáhnou děti staršího věku vždy vyššího skóre než mladší.

Tato domněnka byla výzkumem potvrzena, jak ukazují předchozí grafy. Pro větší přehlednost jsou přiloženy ještě následující tabulky, do nichž jsem pro porovnávání vybrala vzorek čtyř věkově nejmladších dětí, ve sběrné tabulce v příloze č. 2 se jedná o respondenty číslo 23 (chlapec, 70 měsíců věku), 10 (dívka, 71 měsíců věku), 25 (chlapec, 71 měsíců věku) a 29 (chlapec, 71 měsíců věku), a vzorek čtyř věkově nejstarších dětí, ty ve sběrné tabulce nalezneme pod čísly 11 (dívka ve věku 85 měsíců), 1 (chlapec ve věku 88 měsíců), 3 (dívka ve věku 89 měsíců) a 4 (chlapec ve věku 92 měsíců). Porovnávala jsem výsledky vzorku dětí v pěti bodově hodnocených testech, tedy v Ravenově testu barevných matic, testu verbálního myšlení, Edfeldtově reverzním testu, testu dynamické praxe a testu všeobecných znalostí.

Ravenovy matice		
Pořadí od nejmladšího	Skóre dětí mladších šesti let	Skóre dětí starších sedmi let
1. dítě	17	19
2. dítě	21	29
3. dítě	17	33
4. dítě	30	30
Celkem	85	111

Test verbálního myšlení		
Pořadí od nejmladšího	Skóre dětí mladších šesti let	Skóre dětí starších sedmi let
1. dítě	17	8
2. dítě	28	29
3. dítě	-1	22
4. dítě	29	12
Celkem	73	71

Edfeldtův test		
Pořadí od nejmladšího	Skóre dětí mladších šesti let	Skóre dětí starších sedmi let
1. dítě	60	64
2. dítě	72	73
3. dítě	61	71
4. dítě	79	64
Celkem	272	272

Test dynamické praxe		
Pořadí od nejmladšího	Skóre dětí mladších šesti let	Skóre dětí starších sedmi let
1. dítě	5	8
2. dítě	3	8
3. dítě	6	6
4. dítě	5	8
Celkem	19	30

Test znalostí		
Pořadí od nejmladšího	Skóre dětí mladších šesti let	Skóre dětí starších sedmi let
1. dítě	29	24
2. dítě	33	33
3. dítě	18	27
4. dítě	28	21
Celkem	108	105

Z tabulek je patrné, že čtveřice věkově nejmladších dětí dosáhla celkově nižšího skóre v Ravenově testu barevných matic (85:111 bodům) a v testu dynamické praxe (19:30 bodům) než čtveřice dětí nejstarších. Nižší věk by tady tedy mohl být rizikovým faktorem, a to například z hlediska úrovně zrání centrálního nervového systému a hrubé i jemné motoriky. V Edfeldtově reverzním testu dosáhly obě porovnávané skupiny dětí stejného celkového skóre (272 bodů). V testu verbálního myšlení dosáhly čtyři nejmladší děti celkem dokonce mírně vyššího skóre než děti nejstarší (73:71), také v testu znalostí bylo celkové skóre mladší skupiny vyšší (108:105). Zaměříme-li se na výsledky jednotlivců, v tabulkách je vidět, že některé děti starší sedmi let získaly v několika případech nižší bodové hodnocení než děti v době šetření mladší šesti let. Věkovou hranici šesti let je při určování školní zralosti třeba brát jako orientační a důkladně individuálně a komplexně posuzovat jednotlivé případy. I mezi věkově staršími dětmi se objevují příznaky školní nezralosti v některých oblastech. A ani nelze tvrdit, že by děti zahajující povinnou školní docházku ve věku čerstvých šesti let byly všeobecně na nižší úrovni dosažené školní zralosti než děti o mnoho měsíců nebo i o více než rok starší. Věkové kritérium šesti let při posuzování školní zralosti je pouze přibližným a orientačním východiskem.

Předpoklad číslo 2: Při zkoumání výsledků se objeví i děti, které dosáhnou v jednom nebo více bodově hodnocených testech jedněch z nejvyšších skóre v porovnání s ostatními nebo známky 1 u klasifikovaných testů a v jednom nebo více testech budou naopak mezi jedinci s nejslabšími výsledky

I tento předpoklad byl testem potvrzen. Mezi respondenty jsou i děti, které v některých testech dosáhly jedněch z nejvyšších výsledků, zatímco v jiných jsou mezi nejslabšími. Výsledky tak poukazují na jejich školní připravenost pouze v některých oblastech, ty s nižšími výsledky by bylo dobré ještě cíleně rozvíjet. Následující tři příklady navíc demonstrují důležitost velmi komplexního posuzování školní zralosti dětí.

Respondent č. 4 (92 měsíců věku, poslední sloupec v grafech)

Jedná se o chlapce po ročním odkladu školní docházky nejstaršího ze všech testovaných dětí. Tento chlapec dosáhl velmi uspokojivých výsledků například v náročném Ravenově testu barevných matic, jak ukazuje i *graf č. 1*, kdy z maximálního počtu 36 bodů získal bodů 30. Úroveň jeho inteligence, schopnost ukládání a vybavování informací i schopnost logického úsudku jsou tedy v pořádku. Přesto v testech verbálního myšlení (12 z maximálně možných 45ti bodů) a všeobecných znalostí (21 z možných 40ti bodů) dosáhl nízkého bodového hodnocení a mnohé mladší děti prokázali lepší všeobecný přehled než on, jak ukazují *grafy č. 2 a č. 5*. Důvodem však nemusí být (a vše nasvědčuje tomu, že není) nízká kognitivní (rozumová) zralost, ale například nedostatek podnětů. Pro naznačení možných příčin nastíním rodinnou anamnézu: Chlapec je ze tří věkově blízkých sourozenců, oba rodiče jsou velmi pracovně vytížení a nemají ani středoškolské vzdělání, rodina je navíc v tíživé ekonomické situaci.

V testu dynamické praxe dosáhl maximálního počtu osmi bodů a zvládá jako jeden z mála zavázat tkaničku, v pořádku je tedy i úroveň jeho hrubé a jemné motoriky. Kdybychom však

tohoto chlapce posuzovali pouze pomocí jednoho z uznávaných ukazatelů, kterým je dětská kresba, nebyl by jeho výsledek vůbec uspokojivý. Podle kritérií hodnocení kresby lidské postavy jako první části Jiráskova testu školní zralosti, by chlapec na stupnici 1 – 5 (příčemž 1 je nejlepší výsledek a 5 nejhorší jako u školní klasifikace) získal známku 4. Jak ukazuje přiložený *obrázek č. 1*, jeho postavě chybí detaily obličeje, krk, vlasy, prsty, končetiny nejsou znázorněny dvoučaramy, ale pouze jednoduchými čarami. Fakt, že chlapec postavu nakreslil velmi rychle (druhý nejnižší čas: 23 sekund), však nastiňuje možnost odbytí zadaného úkolu nebo snahu o jeho co nejrychlejší splnění, či nechuť k propracování detailů, na které by však schopnosti mít mohl. Ve prospěch těchto domněnek svědčí i velmi dobré zvládnutí druhé a třetí části Jiráskova testu, tedy napodobení psacího písma a překreslení skupiny bodů, za což byl v obou případech ohodnocen známkou 2. Bezchybné zvládnutí testu vizuomotorické koordinace navíc dokládá, že koordinace ruky a oka, jako předpoklad pro zvládnutí grafomotoriky, je zcela v pořádku. U chlapce je tedy patrná spíše nezralost po stránce emocionálně-sociální, na níž se bezpochyby odráží rodinná situace, nastíněná výše. Chlapec v průběhu vyšetření působil značně nesoustředěně, nesamostatně a odmítavě, zadané úkoly plnil s nechtí a počáteční nedůvěrou. Mezi vrstevníky se občas projevuje agresivně.

Respondent č. 6 (77 měsíců věku, osmnáctý sloupec v grafech)

Velmi dobrého výsledku 30 z možných 36 bodů dosáhl tento chlapec v Ravenově testu, porovnání s výsledky ostatních je patrné z *grafu č. 1*. V Edfeldtově reverzním testu dosáhl dokonce maximálního počtu 84 bodů, což se kromě něho podařilo již jen jednomu z respondentů, jak ukazuje *graf č. 3*. Plného počtu dosáhl také v testu dynamické praxe. Po provedení těchto tří testů by se tedy jeho připravenost na vstup do školy dala ohodnotit jako více než uspokojivá. V testu znalostí však již jeho výsledky nebyly nijak nadprůměrné, když ze čtyřiceti možných získal 33 bodů (*graf č. 5*) a v testu verbálního myšlení získal 20

z maximálního počtu 45 bodů a jak je patrné z *grafu č. 2*, čtrnáct dětí dosáhlo viditelně lepších výsledků než on. V první části Jiráskova testu, kresbě lidské postavy, získal velmi nízké hodnocení známkou 4 (*obrázek č. 2*). Nejrychlejší provedení kresby v rekordním čase 14 sekund však opět nastiňuje, že by mohlo být v jeho silách důkladnější propracování zadaného úkolu, které z jakéhokoli důvodu neuplatnil. Chlapcova nezralost, o níž by se dalo při posuzování jeho kresby uvažovat, tedy šetřením prokázána nebyla. Chlapec pracoval většinou samostatně, s chutí a velmi dobře soustředěný, většina úkolů mu nečinila problémy, působil optimisticky, přátelsky, vyrovnaně a přiměřeně sebevědomě.

Respondent č. 11 (85 měsíců věku, od konce čtvrtý sloupec v grafech)

Jedná se o dívku po ročním odkladu školní docházky. Oproti předchozím dvěma chlapcům tato dívka nakreslila lidskou postavu bezchybně se slovy, že ji kreslení moc baví a získala hodnocení známkou 1, její kresba je na *obrázku č. 3*. Velmi dobře zvládla i další dvě části tohoto testu a její napodobení psacího písma i soustavy bodů bylo ohodnoceno známkou 2. Bezchybně zvládla také test vizuomotorické koordinace, test dynamické praxe i vázání tkaniček. Ravenův test barevných matic (*graf č. 1*), test verbálního myšlení (*graf č. 2*) a zkouška znalostí (*graf č. 5*) však odhalily nízkou úroveň její kognitivní (rozumové) zralosti. Dívka byla navíc během šetření nesamostatná a velice nesoustředěná, u zadaných úkolů bylo těžké udržet její pozornost. Z hlediska emoční a sociální zralosti naopak působila vyzrálé, bez problémů navázala kontakt, komunikovala otevřeně a vesele, projevovala se přátelsky a společensky, působila psychicky vyrovnaně a spokojeně.

Předpoklad číslo 3: Mezi dětmi přijatými k zahájení povinné školní docházky budou i jednotlivci s nízkou úrovní školní zralosti

I poslední předpoklad byl provedeným šetřením potvrzen. Mezi dětmi přijatými k zahájení povinné školní docházky jsou i děti s výsledky testů poukazujícími na nízkou úroveň školní zralosti, kterým by roční odklad školní docházky mohl pomoci.

Respondent č. 30 (71 měsíců věku, pátý sloupec v grafech)

Jedná se o jednoho z nejmladších dětí, chlapce, který dovršil šestého roku věku v měsíci červenci, tedy dva měsíce před jeho zahájením povinné školní docházky. V průběhu šetření působil tento robustní chlapec s nadváhou nesoustředěně, nesamostatně, nervózně a nesebevědomě. Z rozhovoru s jeho učitelkou vyplynulo, že se takto projevuje pořád, nejen v přítomnosti cizí osoby. Chlapec je nejmladší ze čtyř sourozenců, jeho matka má středoškolské vzdělání, ale je dlouhodobě nezaměstnaná, jeho otec je rolník. Zvážení podání žádosti o odklad školní docházky bylo prý ze strany mateřské školy opakovaně matce doporučováno, ta je však nekompromisně odmítala. K jejím argumentům patřilo, že je chlapec moc velký a byl by ve školce největší. Dále si byla jistá tím, že je v myšlení pomalejší a za rok to lepší nebude a pro práci u nich na statku jedničky ze školy nosit nepotřebuje. A pokud bude třeba, pomohou mu s učením jako jeho bratrovi obě starší sestry.

Z výsledků šetření vyplývá, že by chlapec mohl prospět čas navíc k dozrání centrálního nervového systému a zlepšení hrubé i jemné motoriky. V motorických schopnostech byl jednoznačně nejslabším ze všech třiceti dětí, jak ukazuje test dynamické praxe znázorněný *grafem č. 4*, dále nezvládl zavázat tkaničku a geometrické tvary vystříhl velmi nepřesně a se špatným úchopem nůžek. Úchop tužky byl křečovitý a ve všech třech částech Jiráskova testu získal známku 4. Nejslabším ze všech dětí byl v testu barevných matic i testu verbálního myšlení. V testu výslovnosti měl špatně čtyři ze šesti slov, poslední test v tabulce v příloze

odhalil jeho špatnou vizuomotorickou koordinaci. Průměrných výsledků dosáhl pouze v Edfeldtově reverzním testu a v testu všeobecných znalostí.

Respondent č. 22 (80 měsíců věku, od konce devátý sloupec v grafech)

Tento chlapec, který je nejmladším ze tří sourozenců, dosáhl velmi nízkých výsledků v úplně všech mnou prováděných testech. V Ravenově testu matic měl druhý nejhorší výsledek, pouze o bod lepší než předchozí chlapec, geometrické tvary jím byly vystříženy nejhůře ze všech dětí. Ve všech částech Jiráskova orientačního testu byl ohodnocen známkou 4 a stejně dopadl i v Jiráskově testu verbálního myšlení, tkaničku nezavázal. V Edfeldtově testu a testu vizuomotorické koordinace měl nejhorší výsledek ze všech, jedním z nejslabších byl i v testu dynamické praxe, znalostí i výslovnosti. Podle tvrzení učitelek chlapce bylo i jeho rodičům doporučováno zvážení odkladu školní docházky a prozkoumání jeho školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně-pedagogickém centru. V tomto případě byl údajně rázně a neústupně proti dominantní otec dítěte, který odmítal jakoukoli diskusi na toto téma a své důvody neuvedl.

6.2 Doplnění výsledků výzkumu nad rámec výchozích předpokladů

Nad rámec výchozích předpokladů uvádím pro zajímavost a lepší přehlednost ještě dvě tabulky průměrných výsledků. V první z nich jsou pro srovnání zachyceny průměrné výsledky skupiny čtyř věkově nejmladších dětí, jejichž věkový průměr v době šetření byl 70,75 měsíců, a v dalším sloupci výsledky skupiny čtyř věkově nejstarších dětí, jejichž průměrný věk byl 88 měsíců věku. Ve druhé tabulce je znázorněno porovnání průměrných výsledků osmi dětí, které již absolvovaly roční odklad školní docházky a zbývajících dvaadvaceti dětí „bezodkladových“. V obou tabulkách jsou srovnávány průměrné výsledky dětí v pěti testech, v nichž je úspěšnost vyjádřena počtem dosažených bodů.

Testové úlohy	Průměrné výsledky nejmladších a nejstarších dětí	
	Průměrný věk 70,75 měsíců	Průměrný věk 88 měsíců
Ravenovy barevné matice	21,25	27,75
Test verbálního myšlení	18,25	17,75
Edfeldtův reverzní test	68	68
Test dynamické praxe	4,75	7,5
Test znalostí	27	26,25

Testové úlohy	Průměrné výsledky dětí po OŠD a ostatních	
	Děti po odkladu	Děti bezodkladové
Ravenovy barevné matice	26,13	22,64
Test verbálního myšlení	20,25	17,45
Edfeldtův reverzní test	71,25	71,45
Test dynamické praxe	6,88	5,59
Test znalostí	29,75	27,5

Z první tabulky je patrné, že nejmladší děti s věkovým průměrem 70,75 měsíců, z nichž žádné v době šetření ještě nedosáhlo šesti let věku, mají nižší průměrné výsledky v Ravenově testu barevných matic a v testu dynamické praxe, v Edfeldtově testu dosáhly shodného průměru a v testech verbálního myšlení a znalostí je jejich průměr dokonce lehce vyšší než u dětí v době šetření starších sedmi let s věkovým průměrem 88 měsíců.

Druhá tabulka demonstruje, že děti po ročním odkladu školní docházky dosáhly ve čtyřech z pěti bodově hodnocených testů vyššího průměrného skóre, než ostatní ze skupiny třiceti dětí, tedy ty, které zahájí školní docházku bez předchozího odkladu. Odklad školní docházky se tedy ukázal být pozitivně působícím faktorem na úroveň školní zralosti a připravenosti.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo podpořit význam důležitosti komplexního posuzování školní zralosti dětí, jehož zanedbáním, přestože se situace v posledních desetiletích velice zlepšila, stále dochází k chybám v rozhodování o době zahájení povinné školní docházky. Následky těchto chybných rozhodnutí, způsobených často rodiči, jak ukazují i příklady v mé práci, trpí především samotné děti. Výsledky šetření mají sice vzhledem k absenci statistického vyhodnocení jen orientační hodnotu a nelze je zobecnit, ale byla bych ráda, kdyby má práce přispěla k podpoře a posílení přínosnosti pedagogické diagnostiky prováděné učitelkami mateřských škol, kterým není ze strany rodičů ani základních škol přikládán zasloužený význam. Přestože výhodou pedagogické diagnostiky prováděné v mateřských školách je nesporné dlouhodobé pozorování a zaznamenávání projevů dětí nejen v aktuální době před zahájením povinné školní docházky, ale po celou dobu docházení dítěte do mateřské školy. Díky těmto dlouhodobě sbíraným materiálům, může být posouván nejen momentální stav, ale i předchozí vývoj projevů dítěte. Další předností téměř každodenního kontaktu učitelek provádějících pedagogickou diagnostiku s dítětem je snížené riziko přehlédnutí jakéhokoli problému nebo zvláštnosti, které by se při jednorázovém kontaktu nemusely projevit.

Hodnocení školní zralosti si, stejně jako jakékoli jiné závažné rozhodování, zaslouží pokud možno co nejobjektivnější a nejcelistvější pohled na věc. Toho může být docíleno získáváním co největšího počtu na sobě nezávisle prováděných diagnostik dětí, v ideálním případě v mateřské škole, v pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru, při prohlídce u dětského lékaře a při zápisu v základní škole. Důkladným a komplexním posuzováním všech kritérií školní zralosti, lze odhalit děti nezralé, či děti s neharmonickými projevy školní zralosti, jejichž zařazení do základní školy v tomto stavu by s sebou mohlo nést celou řadu rizik i hrozbu trvalých následků.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Bednářová, J., Šmardová, V. *Školní zralost – co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 1. vydání, Brno: Computer Press, 2010, 100 s. ISBN 978-80-251-2569-4

Beníšková, T. *První třídou bez pláče*. 1. vydání, Praha: Grada, 2007, 168 s. ISBN 978-80-247-1906-1

Brierley, J. *7 prvních let života rozhoduje*. 1. vydání, Praha: Portál, 1996, 111 s. ISBN 80-7178-109-6

Čížková, J. a kolektiv *Přehled vývojové psychologie*. 2. vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 176 s. ISBN 80-244-0629-2

Dittrich, P. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. 1. vydání, Praha: H+H, 1992, 106 s. ISBN 80-85467-69-0

Jirásek, J., Tichá, V. *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1968, 106 s.

Klégrová, J. *Máme doma prvňáčka*. 1. vydání, Praha: Mladá fronta, 2003, 144 s. ISBN 80-204-1020-1

Koťátková, S. *Dítě a mateřská škola*. 1. vydání, Praha: Grada, 2008, 200 s. ISBN 978-80-247-1568-1

Kutálková, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 1. vydání, Praha: Grada, 2005, 168 s. ISBN 80-247-1040-4

Langmeier, J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. 3. vydání, Praha: Grada, 1998, 343 s. ISBN 80-7169-195

Matějček, Z. *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vydání, Praha: Grada, 2005, 182 s. ISBN 80-247-0870-1

Mertin, V., Gillernová, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vydání, Praha: Portál, 2003, 230 s. ISBN 80-7178-799-X

Piaget, J., Inhelderová, B. *Psychologie dítěte*. 3. vydání, Praha: Portál, 2000, 143 s. ISBN 80-7178-407-9

Rýdl, K. *Vybíráme školu pro svoje dítě*. 1. Vydání, Praha: Grada, 1993, 112 s. ISBN 80-7169-032-5

Spáčilová, H. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. 1. vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 119 s. ISBN 978-80-244-2264-0

Šmahelová, E., Nelešovská, A. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. 1. vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 122 s. ISBN 978-80-244-2272-5

Šmelová, E. *Mateřská škola Teorie a praxe I*. 1. vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 168 s. ISBN 80-244-0945-8

Špaňhelová, I. *Dítě v předškolním období*. 1. vydání, Praha: Mladá fronta, 2004, 71 s. ISBN 80-204-1187-9

Šrámková, M. *Rukověť rodiče malého školáka*. 1. vydání, Praha: Albatros, 2005, 115 s. ISBN 80-00-01491-2

Edfeldt, A. W. *Reverzný test - příručka*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1992

Jirásek, J. *Orientační test školní zralosti - příručka*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1992.

Matějček, Z., Vágnerová-Strnadová, M. *Zkouška znalostí předškolních dětí*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1992.

Míka, J. *Orientační test dynamické praxe*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy, 1982.

Raven, J. C. *Ravenove progresivné matice farebné – príručka*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1991.

Kolektiv autorů, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 stran, ISBN 80-87000-00-5

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Záznamový arch chování dítěte během vyšetření

Příloha č. 2 Sběrná tabulka všech výsledků šetření

Příloha č. 3 Legenda k sběrné tabulce výsledků

Příloha č. 4 Ukázky obrázků testovaných dětí – kresba lidské postavy

- obrázek č. 1, obrázek č. 2, obrázek č. 3

Příloha č. 5 Klíč k hodnocení výkonů v Jiráskově orientačním testu školní zralosti

Chování dítěte během vyšetření (záznamový arch)

■
1) Soustředění dítěte – koncentrace pozornosti na jednotlivé úkoly

výborně se soustředí	1	2	3	4	5	špatně se soustředí
----------------------	---	---	---	---	---	---------------------

■
2) Samostatnost dítěte při práci

pracuje samostatně (nepotřebuje naši pomoc)	1	2	3	4	5	pracuje nesamostatně (potřebuje pomoc a průběžnou motivaci)
--	---	---	---	---	---	---

■
3) Navázání kontaktu a citové rozpoložení dítěte při vyšetření

spontánní - pozitivní (uvolněné, stabilní, vyrovnané, dobře se adaptuje)	1	2	3	4	5	ostýchavé - negativní (stydlivé, labilní, plačtivé, zlostné)
--	---	---	---	---	---	---

■
5) Lateralita

pravá ruka	-	levá ruka
------------	---	-----------

■
6) Tělesná charakteristika - postava

Drobná - přiměřená věku - nadváha

Příloha č. 2 – 1. část sběrné tabulky

Dítě č. pokud má odklad přidat *	P1		P2		P3		P4		P5		P6 - P7	
	Pohlaví D x Ch		Lateralita P x L		Věk (měsíce)		Postava D x P x N		Město x Vesnice M x V		Vzdělání rodičů Otec Matka	
1*	Ch	P	P	88	P	V	SŠ	SŠ				
2	D	P	P	75	P	V	OU	SŠ				
3*	D	P	P	89	P	V	OU	OU				
4*	Ch	P	P	92	P	V	OU	OU				
5*	Ch	P	P	83	P	V	SŠ	OU				
6	Ch	P	P	77	P	V	OU	OU				
7*	Ch	P	P	83	P	V	SŠ	SŠ				
8	D	P	P	78	P	V	OU	OU				
9	Ch	P	P	74	P	V	SŠ	SŠ				
10	D	P	P	71	P	V	VŠ	VŠ				
11*	D	P	P	85	D	V	OU	SŠ				
12	D	P	P	76	P	V	SŠ	SŠ				
13	D	P	P	78	D	V	OU	SŠ				
14	D	P	P	75	P	V	OU	OU				
15	D	P	P	72	P	V	SŠ	OU				
16	D	P	P	73	P	V	OU	OU				
17	D	L	P	76	P	V	OU	OU				
18	D	P	P	72	P	V	VŠ	SŠ				
19*	Ch	P	P	82	P	V	SŠ	SŠ				
20	Ch	P	P	74	P	V	OU	OU				
21	Ch	P	P	73	P	V	OU	OU				
22	Ch	P	P	80	P	V	OU	OU				
23	Ch	P	P	70	P	V	OU	OU				
24*	Ch	L	P	82	P	V	OU	SŠ				
25	Ch	L	L	71	D	V	OU	OU				
26	Ch	P	P	78	P	V	OU	OU				
27	Ch	P	P	75	P	V	OU	SŠ				
28	Ch	P	P	72	P	V	OU	OU				
29	Ch	P	P	71	P	V	OU	VŠ				
30	Ch	P	P	71	N	V	OU	SŠ				

Příloha č. 2 – 2. část sběrné tabulky

P8 - P9		P10	P11	P12	T1		
Sourozenci		Soustředěnost (1 - 5)	Samostatnost (1 - 5)	City (1 - 5)	Hrubé skóre	Raven	a o
Počet	Pořadí						
1	1.	1	1	1	29	462	40
1	2.	2	1	2	26	439	40
1	1.	3	2	3	33	500	36
2	2.	3	3	3	30	352	81
1	2.	1	1	1	24	366	80
1	2.	2	2	2	30	384	16
2	2.	2	2	2	29	492	50
1	1.	3	3	2	24	333	122
0	1.	2	1	1	27	344	37
0	1.	2	1	1	21	334	35
2	1.	4	3	2	19	454	43
2	1.	1	1	1	29	298	132
2	3.	3	3	2	21	238	82
6	7.	2	2	2	24	390	94
2	1.	3	3	2	16	258	22
1	1.	2	2	2	17	274	34
2	3.	3	3	3	21	348	20
0	1.	3	3	2	33	292	30
3	4.	2	1	1	22	340	22
2	3.	3	2	3	28	383	15
1	1.	3	3	3	20	293	65
2	3.	3	3	3	14	303	40
1	1.	3	2	2	17	259	60
0	1.	3	3	3	23	254	111
0	1.	3	3	3	17	319	38
1	2.	4	4	3	19	302	32
1	2.	1	1	1	29	308	24
1	1.	2	2	3	22	276	19
1	1.	3	3	3	30	275	23
3	4.	3	4	3	13	273	93

Příloha č. 2 – 3. část sběrné tabulky

T2		T3										T4
Stříhání - čas [s]		Jirásek										Tkanička
b □	c Δ	Σ	a		b		c		φ známek	Σ času	Čas [s]	
			Známka	Čas	Známka	Čas	Známka	Čas				
51	55	146	2	64	1	79	2	31	2	174	9	
39	25	104	3	52	2	59	1	20	2	131	12	
30	40	106	3	92	2	49	1	22	2	163	67	
62	47	190	4	23	2	99	2	42	3	164	34	
55	60	195	3	44	2	84	3	36	3	164	12	
11	18	45	4	14	2	33	2	14	3	61	x	
33	36	119	3	51	2	112	2	32	2	195	x	
53	163	338	3	91	4	23	2	39	3	153	x	
25	25	87	2	43	2	60	2	26	2	129	x	
18	20	73	3	55	2	54	3	70	3	179	x	
40	59	142	1	126	2	86	2	77	2	289	20	
35	45	212	1	139	1	69	1	22	1	230	10	
55	36	173	2	159	3	69	1	29	2	257	11	
59	53	206	2	186	3	94	3	22	3	302	21	
18	24	64	4	34	3	61	2	23	3	118	x	
28	23	85	2	56	3	93	4	31	3	180	x	
26	26	72	2	56	2	102	3	17	2	175	x	
16	23	69	3	48	2	98	2	21	2	167	x	
24	21	67	3	58	3	51	3	26	3	135	8	
8	7	30	2	34	3	46	3	13	3	93	69	
29	22	116	3	114	3	48	3	34	3	196	x	
51	38	129	4	93	4	91	4	56	4	240	x	
44	36	140	4	55	4	52	5	64	4	171	x	
124	65	300	3	53	3	64	2	22	3	139	x	
31	48	117	4	45	3	79	3	39	3	163	x	
22	17	71	4	104	3	111	4	39	4	254	x	
18	23	65	1	108	2	46	1	17	1	171	x	
16	30	65	3	204	2	52	3	38	3	294	x	
22	14	59	2	68	2	48	2	14	2	130	x	
37	51	181	4	118	4	61	4	55	4	234	x	

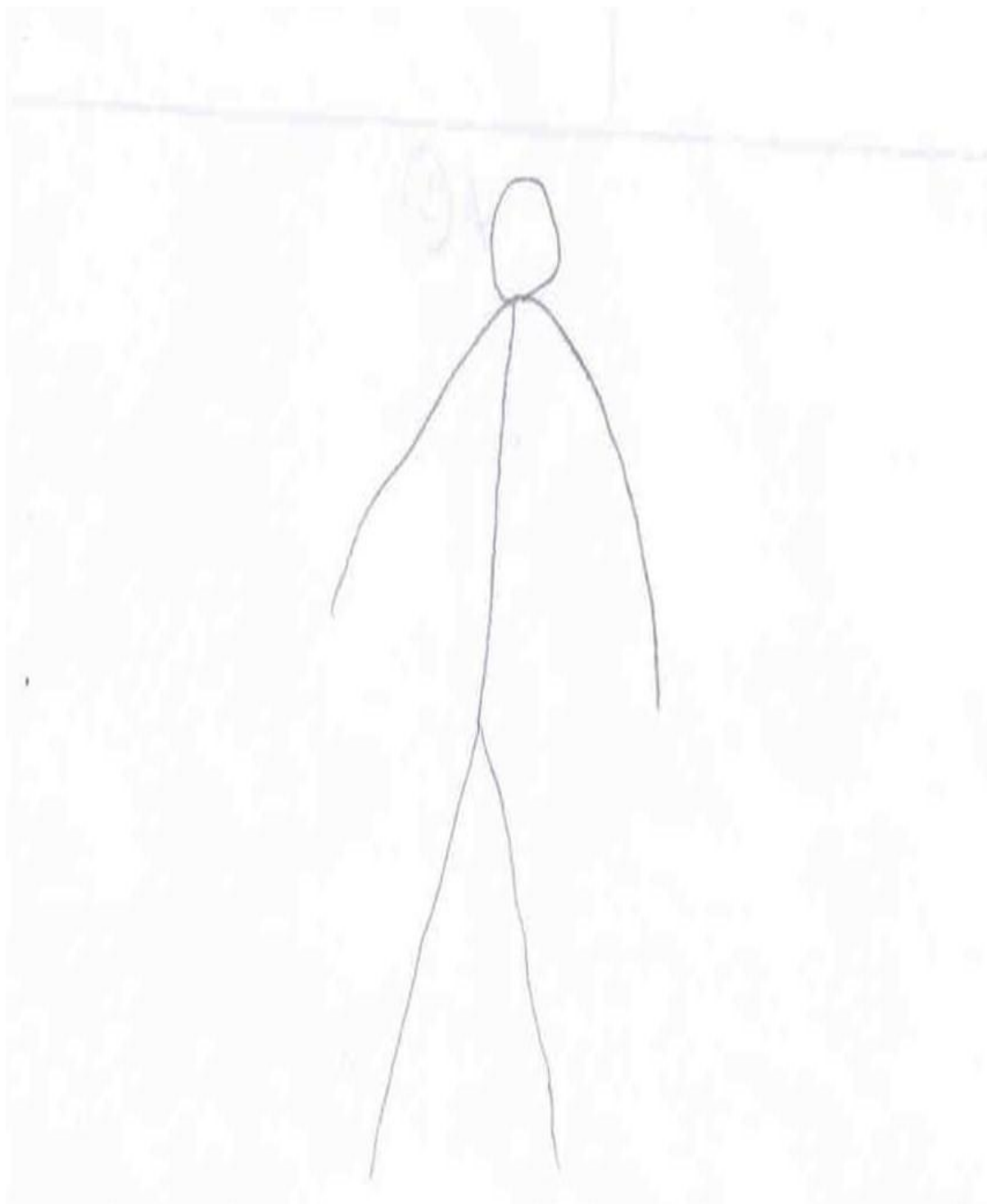
Příloha č. 2 – 4. část sběrné tabulky

T5		T6		T7		T8		T9	T10	
Verb. Myšlení		Edfeld		Dynam. praxe		Znalosti		Výslovnost	Vizuomot. koordinace	
Hrubé skóre	Známka	Hrubé skóre	Σ Čas [s]	Hrubé skóre	Σ Čas [s]	Hrubé skóre	Σ Čas [s]	Hrubé skóre za správnou	Počet chyb	Σ Čas [s]
29	1	73	350	8	109	33	677	6	0	35
27	1	71	342	8	70	33	584	5	0	75
22	2	71	375	6	82	27	648	3	0	71
12	3	64	299	8	90	21	651	4	0	68
24	1	77	366	8	67	32	398	2	0	100
20	2	84	266	8	60	33	518	6	3	26
29	1	77	370	7	81	28	608	0	0	62
17	2	69	307	5	99	26	632	5	4	26
33	1	82	250	8	51	37	592	4	0	28
28	1	72	276	3	76	33	461	6	0	73
8	3	64	257	8	101	24	672	3	0	73
31	1	81	233	6	50	39	381	5	0	96
18	2	80	280	5	79	28	664	2	0	82
6	3	82	360	8	64	20	597	4	0	106
14	2	63	243	7	148	17	370	3	1	29
16	2	66	219	3	218	32	490	2	1	44
16	2	65	248	7	198	24	556	1	1	38
25	1	70	244	5	209	32	348	4	0	43
35	1	81	251	8	121	37	403	6	0	29
29	1	84	342	4	121	38	454	3	1	23
17	2	69	236	6	68	30	534	6	0	86
-1	4	57	175	2	90	20	459	4	6	15
17	2	60	191	5	71	29	428	1	2	30
3	3	63	178	2	71	36	404	3	1	42
-1	4	61	213	6	67	18	501	2	7	29
13	3	66	267	4	84	27	382	1	4	45
37	1	79	316	7	85	34	342	5	3	14
23	1	67	260	6	98	34	489	4	0	39
29	1	79	255	5	87	28	462	5	0	77
-3	4	65	358	0	212	24	576	2	4	38

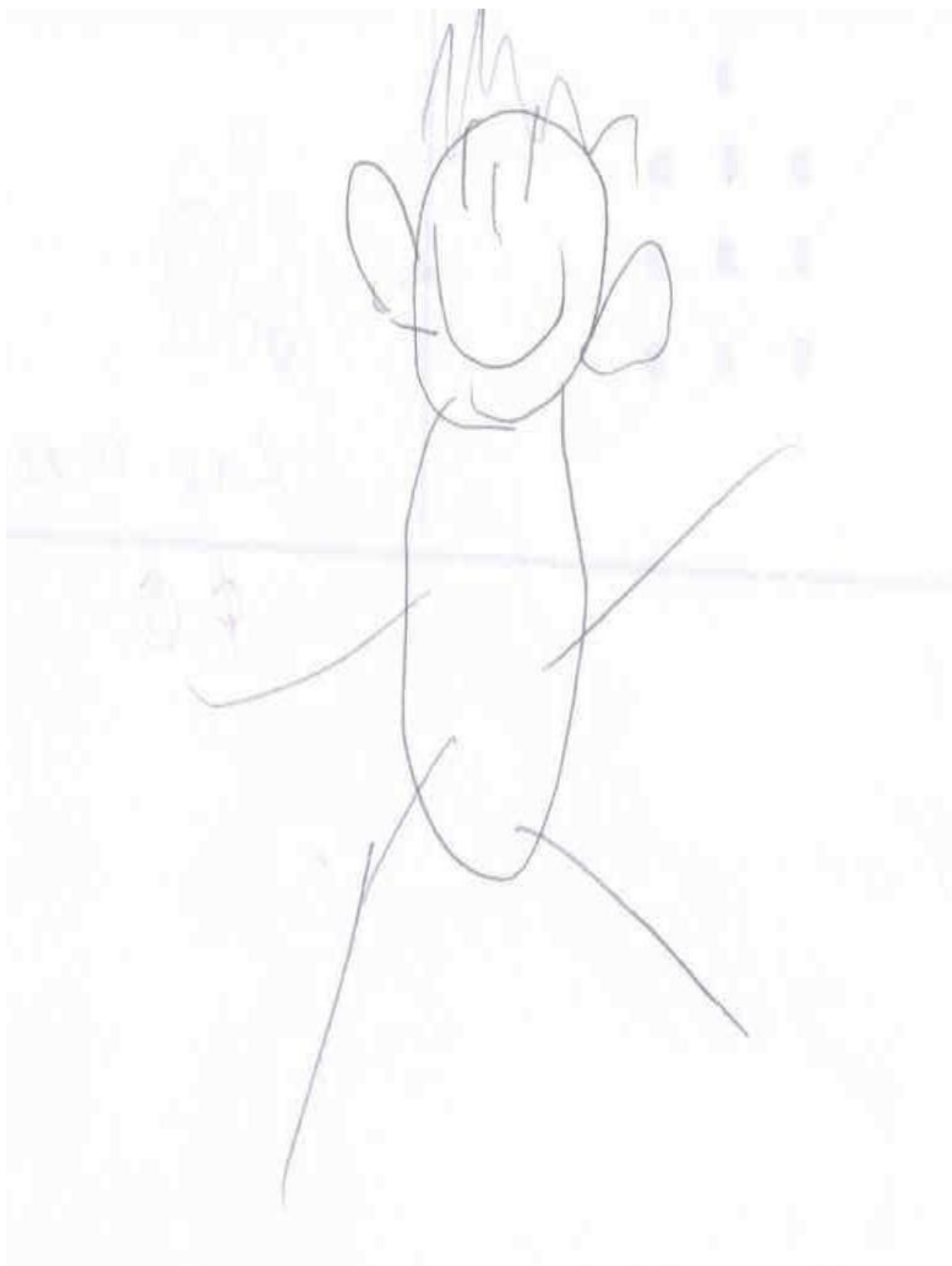
Legenda k tabulce výsledků

- P1 – Pohlaví dítěte: D = dívka, Ch = chlapec
P2 – Lateralita dítěte: P = pravá ruka, L = levá ruka
P3 – Věk dítěte v měsících
P4 – Postava dítěte: D = drobná, P = přiměřená věku, N = nadváha
P5 – Místo bydliště dítěte: M = město, V = vesnice
P6 – P7 – Vzdělání rodičů (Otec, matka): OU – odborné učiliště, SŠ – střední škola s maturitou, VŠ – vysoká škola
P8 – P9 – Sourozenci dítěte: počet, pořadí testovaného dítěte
P10 – Soustředěnost dítěte: hodnocení na škále 1 – 5 (1 nejlepší)
P11 – Samostatnost dítěte: hodnocení na škále 1 – 5 (1 nejlepší)
P12 – Citové rozpoložení dítěte: hodnocení na škále 1 – 5 (1 nejlepší)
- T1 – Ravenův test progresivních matic: Hrubé skóre správné odpovědi, čas (v sek.)
T2 – Stříhání: kruh (čas v sek.), čtverec (čas v sek.), trojúhelník (čas v sek.), celkový čas
T3 – Jiráskův test školní zralosti:
a) kresba mužské postavy – známka (podle hodnocení), čas (v sek.)
b) napodobení psacího písma – známka (podle hodnocení), čas (v sek.)
c) obkreslení skupiny bodů - známka (podle hodnocení), čas (v sek.)
+ průměr všech známek, součet všech časů
T4 – Zavázání tkaničky – čas (v sek.)
T5 – Test verbálního myšlení – hrubé skóre za správnou odpověď, známka dle hodnocení
T6 – Edfeldův reverzní test – hrubé skóre za správnou odpověď, celkový čas (v sek.)
T7 – Test dynamické praxe – hrubé skóre za správnou odpověď, celkový čas (v sek.)
T8 – Zkouška znalostí předškolních dětí - hrubé skóre za správnou odpověď, čas (v sek.)
T9 – Zkouška výslovnosti – hrubé skóre za správnou odpověď
T10 – Vizuomotorická koordinace – počet chyb, celkový (čas v sek.)

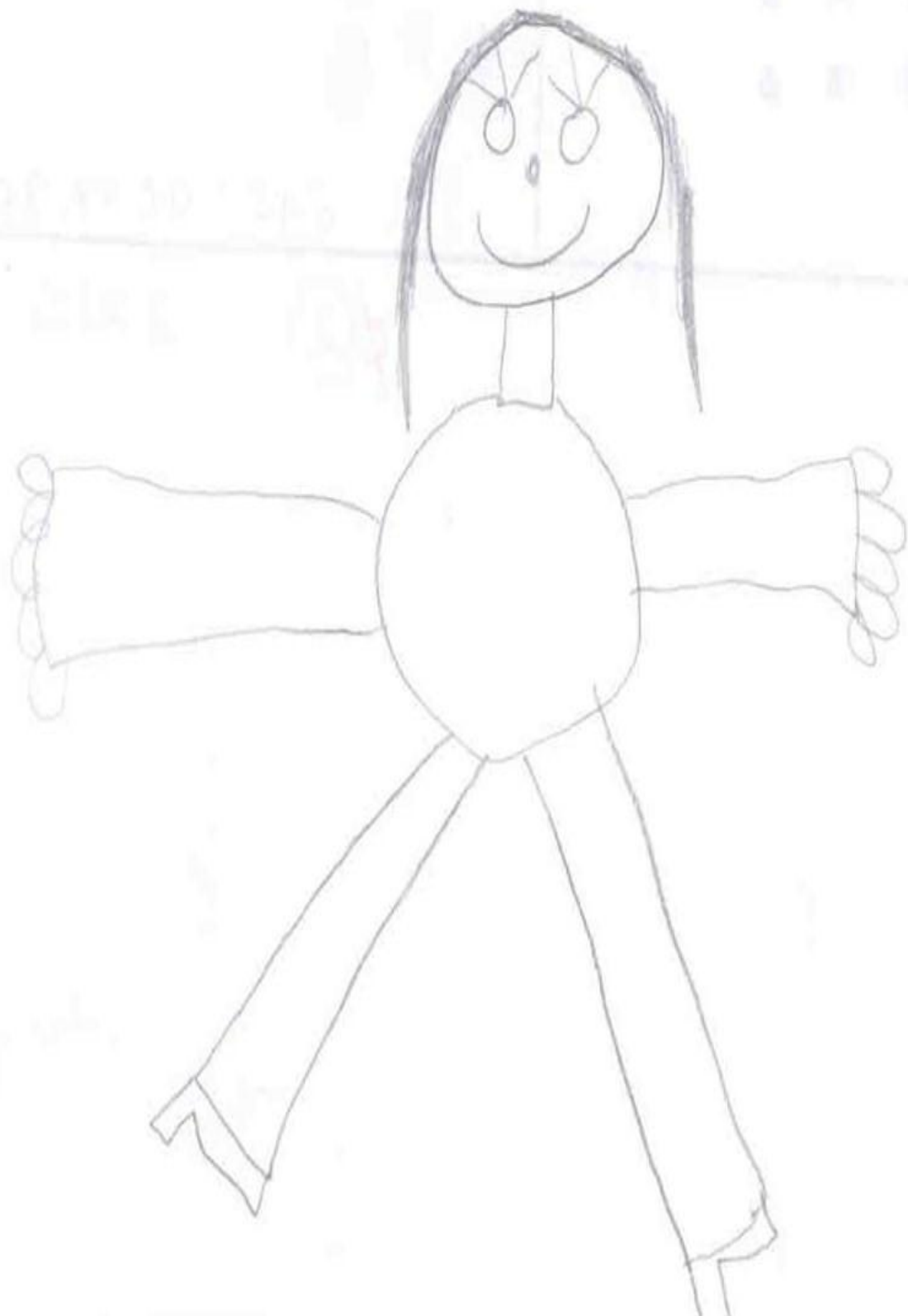
Příloha č. 4 – Obrázek č. 1

Příloha č. 4 – Obrázek č. 2

Příloha č. 4 – Obrázek č. 3

Klíč k hodnocení výkonů v první části Jiráskova orientačního testu školní zralosti, kresby lidské postavy

Hodnocení známkou 1:

Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (popř. je zakrývá čepice nebo klobouk) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou. Nohy jsou dole zahnuté. Vyjádření mužského oblečení. Postava je nakreslena tzv. syntetickým způsobem.

Hodnocení známkou 2:

Splnění všech požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části (krk, vlasy, jeden prst ruky, ne však část obličeje) mohou být prominuté, jsou-li vyváženy syntetickým způsobem zobrazení.

Hodnocení známkou 3:

Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy kresleny dvojhrou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.

Hodnocení známkou 4:

Primitivní kresba s trupem. Končetiny (stačí jen jeden pár) jsou vyjádřeny jen jednoduchými čarami.

Hodnocení známkou 5:

Chybí jasné zobrazení trupu („hlavonožec“ nebo „překonávání hlavonožce“) nebo obou párů končetin.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Svatoňová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Alena Petrová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Kritéria pro posouzení školní zralosti
Název v angličtině:	School maturity evaluative criteria
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou školní zralosti a připravenosti dětí a důležitostí jejího komplexního a objektivního posuzování. Na základě provedeného výzkumu zjišťuje vliv věku a odkladu školní docházky na výsledky testovaných dětí. Dále je posuzováno, zda šetření odhalilo děti s neharmonickými projevy zralosti a děti s nízkou úrovní školní zralosti.
Klíčová slova:	Školní zralost, školní připravenost, dítě předškolního věku, vývoj dítěte, pedagogická diagnostika, odklad školní docházky, školní úspěšnost
Anotace v angličtině:	This Bachelor thesis discusses the issue of school maturity and school readiness and the importance of complex and objective evaluation. Based on research conducted look at the influence of the age and the postponement school education on results of tested children. Subsequently evaluate if the research reveal some children with unbalanced attributes of the school maturity and some children with a low level of the school maturity.

Klíčová slova v angličtině:	School maturity, school readiness, preschool child, child development, pedagogic diagnostic, school attendance delay, succes at school
Přílohy volně vložené:	1 CD ROM
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Záznamový arch chování dítěte během vyšetření</p> <p>Příloha č. 2 – Sběrná tabulka všech výsledků šetření</p> <p>Příloha č. 3 – Legenda k sběrné tabulce výsledků</p> <p>Příloha č. 4 – Ukázky obrázků testovaných dětí – kresba lidské postavy</p> <p>Příloha č. 5 – Klíč k hodnocení výkonů v Jiráskově orientačním testu školní zralosti</p>
Rozsah práce:	51 stran
Jazyk práce:	Český